

Ekskursionsberetning.

Skovhistorisk Selskabs ekskursion til Tisvilde Hegn

Søndag 16. juni 1957.

1) Mødested for ekskursionen: Sandflugtsmonumentet i Tisvilde Hegn kl. 9.45. Der var mødt 29 deltagere.

Kgl. skovrider Morville bød ekskursionsdeltagerne velkommen og gav ordet til forstkandidat P. Chr. Nielsen, der gav en historisk oversigt over sandflugten, dens dæmpning og tilplantningen af Tisvilde Hegn. Tilplantningshistorien illustreredes med kort fra 1768, 1826, 1857, 1880 og generalstabskort fra i dag.

2) Røhls ege: En række ege i vestranden af Tisvilde Hegn i nærheden af Frøbakken. De skal efter traditionen være sået af Johan Ulrich Røhl i 1738. 1820 beskrives de af skovrider P. C. Meyer som: "De fleste ege er allerede toptørre og væksten i det hele forkrøblet". Egene fremtræder i dag som smukke gamle udkantstræer. Fra et af de mindre træer toges en boreprop på 19,5 cm, der dækkede godt halvdelen af træets radius. Ved en hurtig tælling på stedet konstateredes ca. 120 årringe. For adskillige perioders vedkommende ligger årringene meget tæt og er vanskelige at skelne. En tælling under lup gav 132 årringe. Træerne har utvivlsomt haft en langsom ungdomsvækst, da de er sået i flyvesand. Skovrider Morville gjorde opmærksom på, at Videnskabernes Selskab's kort fra 1768 viste en mindre bevoksning på stedet, mens der i dag kun står een række ege.

3) Afdeling 276 med en ca. 120 årig smuk fyrrebevoksning på gamle klitter med et tykt lag flyvesand umiddelbart overfor en 100 årig bøgebevoksning - afd. 279. Hvor bøgen står, har der tidligere været en ædelgranbevoksning. 2 ædelgraner, hvis højde bedømtes til ca. 35 m, og hvis alder skovrideren opgav til i det mindste 150 år, vidnede endnu om første generation. Skovrideren oplyste, at en udgået ædelgran, der var fældet for nogle år siden, havde en rodkævle på 10 m³. Bøgebevoksningen står på et fladt areal med et ganske tyndt lag flyvesand. Man har her et typisk eksempel på en af Tisvilde Hegns store kontraster: Fyrrene på det magre klitsand og bøgene på den frugtbare moræne, der kun er dækket af et tyndt lag sand. Deres udvikling er som i de bedre danske løvskove. Gennem bøgebevoksningen løber en lav vold - Svenskevejen kaldet -, der menes at være rester af en gammel sanddrive, som er opstået bag et af de risgårder, der rejstes for at standse sandflugten.

4) En langdysse, eller som professor Christensen oplyste en aflang kreds af sten, inden for hvilken der var 3-4 dysser, stammende fra bronzealderen. Dyssen var fredet som alle andre oldtidsmindesmærker; men den havde tidligere lidt adskillig overløst. Der var fjernet store sten, og der sås rester af borehuller i stenene. Man kendte intet til, om der havde været udgravninger.

5) Skovfyrbevoksning af svensk oprindelse - afd. 177 -. Bevoksningen var grundlagt 1881 og omtaltes som den smukkeste på distriktet. Flertallet af træerne var smalkronede; men væksten havde ikke været særlig hurtig. Bevoksningen er udvalgt til frøbevoksning, og Arboretet havde podet en del af de smukkeste typer. Laget af flyvesand på lokaliteten var i det mindste 1 m, hvilket havde forårsaget den langsomme vækst. Skovrideren fremhævede iøvrigt, at den svenske fyr, som man var begyndt at benytte ved kultiveringen omkring 1880, var af langsommere vækst end den tyske, som tidligere havde været brugt. Den svenske fyr er mere smalkronet end den tyske, og stammeformen er bedre.

6) Toelt Gadekær. Stedet, hvor landsbyen Torup, der oprindeligt havde 16 gårde, havde ligget. Efter at sandflugten var begyndt omkring midten af det sekstende århundrede, opgives 1560 - 12 gårde, 1583 - 9 gårde, 1593 - 6 gårde, og 1658 er byen helt forsvunden.

Skoven her minder om den øvrige del af Hegnet, og der er ikke fundet rester af byen. Da sandflugten har tvunget beboerne til at flytte, har de formentligt brudt husene ned og brugt træværket til nybygninger længere inde i landet.

Terrænet er måske noget lavere her, og i nærheden af grøfterne findes en del tagrør. Lokalitetsbetegnelsen Toelt Gadekær dækker et betydeligt areal, og det blev omtalt, at gadekæret oprindeligt kunde have været en lille sø, eller, at navnet nu dækker også det sted, hvor byen har ligget med gadekæret som centrum.

7) Troldeskoven. Stammer ifølge de gamle kort fra 1803 og er nu altså over 150 år gammel. Der findes mange selvsåede fyr, birk og gran. Adskillige af træerne er således betydeligt yngre.

Om fyrrenes ejendommelige forvredne former har der været megen diskussion i forstlige kredse. Johs. Helms mener, at det først og fremmest var vinden, der havde tvunget træerne til at udvikle de lave mod øst krybende bugtede stammer. (Tidsskrift for Skovvæsen 1902 B. side 196-343). A. Oppermann's studier af formerne overbeviste ham om, at de arvelige egenskaber var det primære, og at disse i forbindelse med vindens "udvalg af de bedst egnede typer" havde frembragt Troldeskoven. Han undersøgte som eksempel et enkelt træ - afbilledet i Det forstlige Forsøgsvæsen bd. 6 side 256 og 257 - og sluttede: "Hvis dens Form skulde skyldes Vinden, maatte den gennem Aarene have levet i en Hvirvelvind".

Skovriden Morville fremhævede, at Troldeskoven er ved at gå sin undergang imøde. Granholmene breder sig på fyrrenes bekostning, og fyrrene nærmer sig deres aldersgrænse. Distriktet har imidlertid samlet frø af træerne i Troldeskoven, og der er foretaget udplantning i en nærliggende afdeling, der ad åre kan blive en ny Trolde-skov.

På spadsereturen gennem Troldeskoven iagttoges de mærkeligste træformer, og det sås tydeligt, hvorledes træhøjden voksede med tiltagende afstand fra havet.

8) De solbeskinnede klitter med udsigt over Kattedgat.

Efter spadsereturen i Troldeskoven rettede Selskabets formand en varm tak til kgl. skovriden Morville for ekskursionens tilrettelæggelse og for den kyndige ledelse gennem en af Danmarks interessanteste skove.

Hørsholm,
18. juni 1957.

G. Lindhardtzen

P. Chr. Nielsen.